

รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน
ระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม
จังหวัดร้อยเอ็ด*

A Political Model for Civil Society and Participatory Local
Development Based on Aparihāniyadhamma in Roi Et Province

พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (กลางสิงห์), พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง), เวชสุวรรณ อัจฉิชัย,
สุจิตติกา แก้วนาเมือง และกฤษฎดาภรณ์ แก้วสวนจิก

Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing), Phrakrusamu Silasak Sumato (Buntong),

Wedsuwan Ardwichai Suchittika and Kidsadaporn Kaewsuanjikh

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nikkybaty2012@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมและการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) พัฒนา
รูปแบบดังกล่าวให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และ 3) เสนอรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมที่สามารถนำไป
ใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารหน่วย
งานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 169 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ใช้ในการ
สนทนากลุ่ม เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าอำนาจ
จำแนกระหว่าง 0.445-0.852 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.982 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ
และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

*ได้รับบทความ: 31 ตุลาคม 2568; แก้ไขบทความ: 2 มีนาคม 2569; ตอปรับตีพิมพ์: 6 มีนาคม 2569

Received: October 31, 2025; Revised: March 2, 2026; Accepted: March 6, 2026

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเมืองภาคประชาสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิยธรรมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .648$, $p\text{-value} = .000$)
2. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้าการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนตามหลักอภิธานิยธรรม ซึ่งเน้นธรรมะเป็นเหตุแห่งความเจริญ 2) กระบวนการขั้นตอนการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ และ 3) ผลผลิต ที่ทำให้ชีวิตประชาชนดี ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดี
3. การนำเสนอรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมที่พัฒนาขึ้นนำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: ภาคประชาสังคม; การมีส่วนร่วม; หลักอภิธานิยธรรม; การปกครองท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to: (1) examine the model of civil society politics and participation in local community development based on the integrated principles of Aparihāniyadhamma in Roi Et Province; (2) develop such a model to suit the local context; and (3) propose a model of civil society politics that can be applied to promote public participation in community development. The sample consisted of 169 representatives from the public sector, private sector, and civil society, as well as 9 experts who participated in a focus group discussion. The research instruments included a focus group discussion guide and a questionnaire. The Index of Item–Objective Congruence (IOC) ranged from 0.67 to 1.00, the discrimination index ranged from 0.445 to 0.852, and the overall reliability coefficient was 0.982. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson’s correlation coefficient, multiple regression analysis, and descriptive analysis.

The findings revealed that:

1. Civil society politics and participation in local community development based on the integrated principles of Aparihāniyadhamma were at a high level. The relationship between civil society politics and participation in local community development was

positively correlated ($r = .648$, $p\text{-value} = .000$).

2. The developed model of civil society politics consists of three key components: (1) input, which emphasizes community participation based on the principles of Aparihāniyadhamma as conditions for progress; (2) process, which involves steps for developing individuals and society to achieve quality; and (3) output, which leads to improved well-being, stability, and quality of life of the people.

3. The proposed model of civil society politics leads to a systematic development process, including collaborative planning, knowledge sharing, participation from all sectors, and the establishment of cooperative networks.

Keywords: civil society; participation; Aparihāniyadhamma; local governance

1. บทนำ

แนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้กลายเป็นของกิน ของฝาก การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อตออบใจทย์ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้คำว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมบนฐานวัฒนธรรมไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคนในชุมชน 2) เน้นการพัฒนาบนฐานชุมชน 3) การพัฒนาทักษะศาสตร์สมัยใหม่ 4) สรุบบทเรียน 5) สร้างภาคีเครือข่าย การพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวางรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง สร้าง ความรู้ความเข้าใจในศักยภาพ เตรียมความพร้อมชุมชนพึ่งตนเองได้ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนภายใต้คำว่า เท่าทัน เท่าเทียม องค์กรความรู้ทางวัฒนธรรมนับเป็นกลไกที่สำคัญกับการ สร้างนวัตกรรมทางสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้อย่างชาญฉลาด บนพื้นฐานคำว่า รหัสวัฒนธรรม หรือ Creative DNA ของตนเอง เป็นทรัพย์สินทางปัญญาสั่งสมจากบรรพบุรุษ และสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต (อุทิศ ทาหอม, 2564, หน้า 55-73) เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยพื้นฐานที่สะท้อนถึงศักยภาพของประชาชนในการจัดการปัญหาและการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการในพื้นที่ การเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันนั้นประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดใช้ปกครองประเทศ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หมวดที่ 14 ในจำนวน 6 มาตรา ได้ให้ความสำคัญกับการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัดที่ระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะ

เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

การพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ยังพบปัญหาในการพัฒนาเขตชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนยังไม่เข้าใจหรือยังไม่มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ดมากนัก ยกตัวอย่างเช่น กรณีโครงการพัฒนาศูนย์บริการสาธารณสุขประจำตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐในปี 2565 โดยไม่มีการสอบถามความต้องการของชุมชน ส่งผลให้สถานที่ดังกล่าวถูกใช้งานเพียงร้อยละ 20 ของศักยภาพ และไม่ตอบโจทย์การดูแลสุขภาพของชุมชนในระยะยาว (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดร้อยเอ็ด, 2565) ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่าการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในกระบวนการตัดสินใจของท้องถิ่น ส่งผลต่อคุณภาพของโครงการและการยอมรับของชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ จากการสำรวจพื้นที่บ้านดอนกลาง ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดประชาคมหมู่บ้าน และการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี ยังสะท้อนว่าการจัดการชุมชนขาดกลไกการมีส่วนร่วมจากเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการตัดสินใจเชิงนโยบายในพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวอย่างของปัญหาเชิงประจักษ์ที่ยังคงดำรงอยู่และจำเป็นต้องมีการออกแบบแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมและยึดหลักธรรมาภิบาลมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ด ประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย 1) ศึกษารูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) พัฒนารูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) เสนอรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประยุกต์เป็นแนวทางรูปแบบในการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นได้ ทั้งด้านเชิงวิชาการที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ติดต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้นำมาสู่ภาคปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อเสนอรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณกับวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ 2) ตัวแทนภาคเอกชน 3) ตัวแทนภาคประชาชน ในพื้นที่ จำนวน 20 อำเภอ ของจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งหมด จำนวน 300 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ 2) ตัวแทนภาคเอกชน 3) ตัวแทนภาคประชาชน ในพื้นที่ จำนวน 20 อำเภอ ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน

เครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้/ต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการศึกษาการเมืองภาคประชาสังคม และสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น ด้านการจัดการภาครัฐ ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมการเมืองระดับท้องถิ่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ

2. วิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน 2) ตัวแทนภาคเอกชน จำนวน 2 คน 3) ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 2 คน 4) นักวิชาการด้านพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 5) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน และ 6) นักวิชาการด้านพัฒนาสังคมและชุมชน จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 9 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาการเมืองภาคประชาสังคม และสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมการเมืองระดับท้องถิ่น รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น ด้านการจัดการภาครัฐ ด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ 1) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น ด้านการจัดการภาครัฐ ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมการเมืองระดับท้องถิ่น พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .555, r = .648, r = .600, r = .443, r = .526, sig < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Regression Method) ของการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ปัจจัย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น (x_2) ด้านการจัดการภาครัฐ (x_3) ด้านเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น (x_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.855 มีอำนาจพยากรณ์ (R^2) ได้ร้อยละ 73.10 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ 0.103 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

$$Y = a + b_3X_3 + b_2X_2 + b_1X_1$$

$$Y = 0.110 + 0.248X_3 + 0.364X_2 + 0.248X_1$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = \beta_3Z_3 + \beta_2Z_2 + \beta_1Z_1$$

$$Z = 0.453Z_3 + 0.648Z_2 + 0.373Z_1$$

2. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิธรรม (ธรรมที่เป็นเหตุแห่งความเจริญ) 2) กระบวนการ (Input) ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ 3) ผลผลิต (Output) ทำให้ชีวิตของผู้คนดีขึ้น ประชาชนมีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย กระบวนการ (Input) คือ การพัฒนาคนและสังคมอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการประเมินความต้องการและศักยภาพ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ออกแบบและวางแผนพัฒนาให้เหมาะสม ดำเนินการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งการศึกษา อาชีพ สุขภาพจิตใจ และความเข้มแข็งของครอบครัวชุมชน พร้อมทั้งประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลผลิต (Output) คือ ประชาชนได้รับบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง มีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สังคมมีความสงบปลอดภัย และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อันเนื่องมาจากโครงสร้างการบริหารท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะบทบาทของ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับบริบทชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและยึดหลักการบริหารนิยธรรม เช่น ความพร้อมเพรียง การประชุมปรึกษา และการเคารพกติกา ส่งเสริมความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพรชัย ตระกูลวานนท์ (2552) สรุปว่าประชาสังคมมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) จิตสำนึกประชาสังคม คือ การรวมตัวกันอย่างอิสระบนพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร ความเสมอภาค และการเรียนรู้ร่วมกันแบบหุ้นส่วนในแนวราบ 2) โครงสร้างองค์กรภาคประชาสังคม คือ การรวมกลุ่มทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีระบบจัดการเพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน และ 3) เครือข่ายภาคประชาสังคม คือ การเชื่อมโยงกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ เข้าด้วยกันผ่านระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความสัมพันธ์ที่สมานฉันท์ เพื่อเสริมพลังในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา, ธนภุต โพธิ์เงิน และวิทยา สุจริตธนาภิรักษ์ (2567, หน้า 53-82) ได้ศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคามโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพัฑ คำสุข, วัชชนันท์ อิศรเดช และสุมาลี บุญเรือง (2567, หน้า 14-28) ได้ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบุโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด

บุรีรัมย์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิยธรรม อันเป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญ เช่น ความพร้อมเพรียง การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเคารพกติกา และการยึดประโยชน์ส่วนรวม 2) กระบวนการ (Process) คือ ขั้นตอนการพัฒนาคนและสังคมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ 3) ผลผลิต (Output) คือ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุข ความมั่นคงในชีวิต ชุมชนเข้มแข็ง และสังคมสงบสุข ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับกระบวนการพัฒนาทางสังคมและการเมืองภาคประชาสังคม ทำให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2542) ซึ่งอธิบายว่า ประชาสังคมเป็นพลังของการรวมตัวของประชาชนอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public Mind) เน้นความร่วมมือแบบเครือข่าย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดการตนเองของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจากฐานราก อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าว ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า (การมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิยธรรม) กระบวนการพัฒนาคนและสังคมอย่างเป็นระบบ และผลผลิตที่มุ่งให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ล้วนสะท้อนแนวคิดของประเวศ วะสี ที่เน้นการพัฒนาจากพลังชุมชน การสร้างความสามัคคี และการจัดการตนเองของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการสร้างชุมชนเข้มแข็งและสังคมสงบสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญภา นวลอินทร์ และ วิจิตรา ศรีสอน (2566, หน้า 1676-1684) ได้ศึกษารูปแบบการเมืองภาคพลเมืองของประชาชนบนพื้นฐานประชาธิปไตย พบว่า รูปแบบการเมืองภาคพลเมืองประกอบด้วยรูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ การออกเสียงประชามติ ประชาพิจารณ์การอภิปรายสาธารณะ การริเริ่มกฎหมายโดยประชาชน รูปแบบอื่นๆ การนัดหยุดงานการชุมนุมประท้วง ซึ่งทุกรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่รองรับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายประการ ด้วยกัน

3. รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอภิธานิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย กระบวนการ (Input) คือ การพัฒนาคนและสังคมอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการประเมินความต้องการและศักยภาพ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ออกแบบและวางแผนพัฒนาให้เหมาะสม ดำเนินการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งการศึกษา อาชีพ สุขภาพ จิตใจ และความเข้มแข็งของครอบครัวชุมชน พร้อมทั้งประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลผลิต (Output) คือ ประชาชนได้รับบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง มีศักยภาพ

และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สังคมมีความสงบปลอดภัย และมีความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การบูรณาการพลังของภาคประชาชน ภาครัฐ และ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ากับหลักอภิธานิธรรม ซึ่งมุ่งเน้นความพร้อมเพรียง การปรึกษาหารืออย่าง สม่ำเสมอ การเคารพกติกา และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้กระบวนการพัฒนามีทิศทาง ที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การประเมินปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล จึงเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ownership) และความรับผิดชอบ ร่วมกัน ทำให้การพัฒนาคนและสังคมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างแท้จริง อันนำไปสู่ผลผลิตที่เป็นรูปธรรม คือ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง และสังคมที่สงบสุข อย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิทย์ พวงงาม (2553) ซึ่งอธิบายว่า การพัฒนาท้องถิ่นที่ ยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับองค์ ประกอบของรูปแบบที่เน้นกระบวนการพัฒนาคนและสังคมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินความต้องการ การวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งมุ่งผลผลิตที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง และเกิดความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนหลักการบริหารกิจการบ้าน เมืองที่ดีและการพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของภูภาภา นวลอินทร์ และวิจิตรา ศรีสอน (2566, หน้า 1676-1684) ได้ศึกษารูปแบบการเมืองภาคพลเมืองของประชาชนบน พื้นฐานประชาธิปไตย ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญ กล่าวคือ ความหมายของการเมืองภาคพลเมืองเป็น สถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมทางนโยบายมีการกระจายอำนาจ ให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นภายใต้กรอบของกฎหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด นายกเทศมนตรี ควรพิจารณาในการกำหนด นโยบายในการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาที่มีขั้นตอนการปฏิบัติในการจัด โครงการเข้าสู่ผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และควรการเสนอ เพื่ออนุมัติงบประมาณในการ พัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

1.2 นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด นายกเทศมนตรี ควรพิจารณาในการกำหนด นโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมโดยการนำรูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วม พัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นไปนำเนนดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนสัมฤทธิ์ผลในทางที่ดีต่อไป

1.3 นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด นายเทศมนตรี ควรพิจารณากำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักธรรม โดยผ่านการสำรวจความคิดเห็นจากชุมชนในท้องถิ่นนำมาแก้ไข และนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางสังคม และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภออื่นๆ มีเป็นประเด็นปัญหามากที่สุด

2.2 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพ และปริมาณ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความร่วมมือทางการเมืองภาคประชาสังคมแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล โดยการศึกษาในเขตพื้นที่ที่สำคัญ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเมืองภาคประชาสังคมกับการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาแบบดังกล่าว ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่นตามแบบบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม (ธรรมที่เป็นเหตุแห่งความเจริญ) ได้แก่ การประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและพร้อมเพรียงกัน การพร้อมเพรียงกันลงมติและปฏิบัติในกิจการงานต่างๆ ของชุมชน การไม่บัญญัติหรือยกเลิกฎเกณฑ์ที่ไม่มีในหลักธรรม การเคารพและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ในชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น 2) กระบวนการ (Input) ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ประเมินความต้องการ การออกแบบและวางแผน การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา เป็นต้น และ 3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ 1) การบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของประชาชนทุกด้าน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความเข้มแข็งในการเผชิญปัญหาต่างๆ 3) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุข สังคมสงบสุข มีความปลอดภัย สะดวก และมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ 4) ทำให้ ชีวิตของผู้คนดีขึ้น ประชาชนมีความสุข มีสุขภาพดี มีความรู้ มีความมั่นคงในชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กิติพัธ คำสุข, ธัชชนันท์ อิศรเดช และสุมาลี บุญเรือง. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในตำบลบุโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(3), 14-28.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2542). *ประชาสังคมกับการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พรชัย ตระกูลวานนท์. (2552). *ทุนทางสังคมและประชาสังคม: จากทฤษฎีสู่วิถีวิทยา*. กรุงเทพฯ: สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย.

- พระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา, ธนกฤต โปธิ์เงิน และวิทยา สุจริตนารักษ์. (2567). การประยุกต์ใช้หลัก
อภิธานียธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม.
วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3), 53-82.
- ลฎาภา นวลอินทร์ และวิจิตรา ศรีสอน. (2566). รูปแบบการเมืองภาคพลเมืองของประชาชนบนพื้นฐาน
ประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(8), 1676-1684.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดร้อยเอ็ด. (2565). *ศูนย์รวมข่าวประชาสัมพันธ์*. เข้าถึงได้จาก <https://roiet.prd.go.th/th/page/item/index/id/12>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*.
กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.
- อุทิศ ทาหอม. (2564). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม. *วารสาร
วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(2), 55-73.